

การพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

THE DEVELOPMENT OF HAPPINESS MEASUREMENT IN A BUDDHIST WAY FOR HIGH SCHOOL STUDENTS

ศิริรัตน์ วุฒิสกุล*

Sirirat Wuthisakul*

ปิณฎาพันธ์ เพี้ยชัย**

Pinyapan Piasai**

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* Graduate Student, Developmental Psychology, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

* Email: agift19@hotmail.com

** อาจารย์ประจำ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** Lecturer, Department of Psychology, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

** Email: pinyapan@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 503 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 เพื่อตรวจสอบคุณภาพรายข้อจำนวน 119 คน และกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพทั้งฉบับจำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา 25 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นสถานการณ์ปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวความคิดการแบ่งความสุขแบบสามีสสุขและนิรามิสสุขที่พระพรหมคุณาภรณ์ได้กล่าวไว้ผู้วิจัยแบ่งความสุขออกเป็น 4 ระดับ คือ ความสุขจากการเสพ ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์และความสุขจากภาวะจิตกุศลผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา พบว่ามีค่าอำนาจจำแนก (CITC) อยู่ระหว่าง .183 - .459 และเมื่อพิจารณาค่าสถิติที (t-test) โดยใช้เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ในการแบ่งกลุ่มสูงกลุ่มต่ำ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อสามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่างที่มีความสุขสูงกับมีความสุขต่ำออกจากกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .772 เมื่อพิจารณาความตรงเชิงภาวะสันนิษฐานด้วยการวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดความสุขทางพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าความสอดคล้อง ดังนี้ $X^2 = 297.42$; $df = 269$; $p\text{-value} = 0.11255$; $GFI = 0.94$; $AGFI = 0.93$; $CFI = 0.983$; $RMSEA = 0.017$; $SRMR = 0.043$

คำสำคัญ: การพัฒนาเครื่องมือวัด ความสุขทางพุทธศาสนา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

This research aims to develop a tool for measuring Buddhist happiness for high school students. The sample consisted of 503 high school students studying in the Bangkok metropolitan area. They were divided into two groups; the first group for discrimination power assessment were 119 students and the second group for Reliability and Construct Validity assessment were 384 students. The measurement used in this research was Buddhist happiness open-ended questionnaire, that came from Sa-mis-sa-suk and Ni-ra-mis-sa-suk of Phra Brahmagunabhorn. The Buddhist happiness of this research consisted of 4 levels of happiness, which was tested statistically in this research. The results of this research revealed that the discrimination power were between .183 - .459, the t-test with percentile 25 showed that all questions could divide high and low level of happiness in high school students, and has its significance at .05 and reliability of the questionnaire was .772. The Confirmatory Factor Analysis of Buddhist happiness questionnaire model was fitted with the empirical data with $X^2 = 297.42$; $df = 269$; $p\text{-value} = 0.11255$; $GFI = 0.94$; $AGFI = 0.93$; $CFI = 0.983$; $RMSEA = 0.017$; $SRMR = 0.043$.

Keywords: Development of Happiness Measurement, Buddhist Happiness, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

ความสุขเป็นจุดมุ่งหมายในชีวิตของมนุษย์ ซึ่งความสุขของแต่ละบุคคลนั้นจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่ามองความสุขอย่างไร (องค์การไคลามะที่ 14 และโฮเวิร์ด ซี คัทเลอร์, 2549, น. 73) โดยความสุขนั้นขึ้นอยู่กับ การได้รับการตอบสนองความต้องการ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2557, น. 1072) ถ้าความต้องการเป็นไปในทางที่ดีเป็นกุศลก็จะนำมาซึ่งความสุขที่ประณีตขึ้นไปได้ แต่ในทางกลับกันถ้าความต้องการเป็นไปในทางที่ไม่ดีเป็นอกุศล ความสุขที่เกิดขึ้นก็จะเป็นความสุขที่หยาบ เป็นความสุขเพื่อตนเอง ต้องแก่งแย่งแข่งขันเพื่อให้ได้มาเป็นความสุขที่ต้องแสวงหาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งความสุขประเภทหลังนี้ก่อให้เกิดเป็นปัญหาทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสุขที่ประณีต ซึ่งแนวคิดความสุขทางพุทธศาสนาของพระพรหมคุณาภรณ์ได้พูดถึงการแบ่งความสุขไว้เป็น 2 ระดับตามเกณฑ์สามีสสุขและนิรามีสสุข ดังนี้ (พระครุชิต, 2551, น. 15-17)

1. สามีสสุข (อามิสสุขหรือกามสุข) คือ ความสุขจากการเสพหรือบริโภควัตถุ เป็นความสุขที่ต้องมีเหยื่อล่อ ต้องพึ่งพาการเสพลึงจากภายนอก ต้องแสวงหาให้ได้มา ทำให้เกิดการแข่งขัน เบียดเบียนกัน

2. นิรามีสสุข คือ ความสุขที่ไม่ขึ้นต่อการเสพหรือบริโภควัตถุ เป็นความสุขที่ไม่ต้องอาศัยเหยื่อล่อ เป็นความสุขภายในที่ไม่จำเป็นต้องเสพลึงจากภายนอก จึงเป็นอิสระจากการเสพลึงกามสุข ไม่ลุ่มหลงมัวเมาในกามสุข เสพลึงสุขได้อย่างรู้เท่าทันในความไม่แน่นอนและไม่เป็นทุกข์ แบ่งได้เป็น 2 ระดับย่อย ดังนี้

2.1 สุขขั้นต่อนิรามีส คือ ความสุขที่เป็น การตอบสนองความต้องการที่เป็นกุศล เป็นไปในทางที่ติงามสร้างสวรรค์ มีคุณธรรม หรือเรียกสั้นๆ ว่า สุขขั้นฉันทะ เช่น สุขจากการได้อยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติดูสุขจากความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยความเมตตา สุขจากการค้นคว้าแสวงหาความรู้ สุขจากการทำงานที่รักมีความใฝ่ทำใฝ่สร้างสรรค์ และสุขจากภาวะจิตกุศล คือ การมีศรัทธา มีปิตินในการทำบุญ ทำประโยชน์ มีปัญญามองสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้และเข้าใจ

2.2 สุขขั้นเป็นนิรามีส คือ ความสุขที่เป็นอิสระจากสิ่งภายนอกโดยสิ้นเชิง ไม่ขึ้นกับความต้องการใดๆ มีปัญญารู้แจ้งจนสามารถทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็นอิสระ

จากแนวความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์นี้ พระครุชิต (2551) จึงได้แบ่งระดับของความสุขออกเป็น 7 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 สุขจากการได้เสพวัตถุ

ระดับที่ 2 สุขจากการอยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติ

ระดับที่ 4 สุขจากการค้นคว้าหาความรู้

ระดับที่ 6 สุขจากสมาธิในฌาน

ระดับที่ 3 สุขจากการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์

ระดับที่ 5 สุขจากภาวะจิตกุศล

ระดับที่ 7 สุขนิพพาน

โดยความสุขระดับที่ 1 ถือ是三มีสสุข ความสุขระดับที่ 2 ถึง 5 ถือเป็นสุขขั้นต่อนิรามีส ความสุขระดับที่ 6 และ 7 ถือเป็นสุขขั้นเป็นนิรามีส ซึ่งผู้วิจัยได้นำลักษณะของการแบ่งความสุขของพระครุชิตนี้มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาเครื่องมือวัด ความสุขทางพุทธศาสนา

จากการศึกษาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนา พบว่า มีเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไป ดังนี้ มาตราวัดความสุขของนิสิตนักศึกษาในบริบทพุทธธรรมของชุตินา พงศ์วรินทร์ (2544) ดัชนีวัดความสุขคนไทยฉบับสั้น 15 ข้อ (TMHI-15) ของกรมสุขภาพจิต และเครื่องมือวัดสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธสำหรับคนไทยของชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์พระครุชิตคุณวโรและอรุณวิชราพรทิพย์ (2551) จะเห็นได้ว่าเครื่องมือสำหรับวัดความสุขทางพุทธศาสนานั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก และยังไม่มีการพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยเฉพาะเนื่องจากช่วงวัยนี้เป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กก้าวไปสู่การเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่ ต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้น ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา (ประณต เค้าฉิม, 2549, น. 12) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีโอกาสทำให้เกิดความทุกข์ได้ง่ายจากการแสวงหาความสุขในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาเครื่องมือ

วัดความสุขทางพุทธศาสนาเพื่อนำไปใช้ในการวัดและสำรวจความสุขทางพุทธศาสนาในวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความสุข หมายถึง ความพึงพอใจจากการได้รับการตอบสนองความต้องการ ดังนั้นการที่คนเราจะพัฒนาความสุข ได้นั้นก็ต้องพัฒนาที่ความต้องการ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2557, น. 1072) ซึ่งความสุขทางพุทธศาสนานั้นแบ่งได้หลายแบบ หลายลักษณะ ซึ่งแบ่งออกตามระดับของความต้องการ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ได้จัดแบ่งความสุขทางพุทธศาสนา โดยนำเอาหลักสามีสสุขและนิรามีสสุขเป็นเกณฑ์ (พระครุชิต, 2551) แบ่งได้ดังนี้

1) สามีสสุข คือ ความสุขจากการเสพหรือบริโภควัตถุ เป็นความสุขที่ได้จากการพึงพาสังภายนอก ต้องแสวงหาให้ได้มา เกิดเป็นการแข่งขัน เบียดเบียนกัน

2) นิรามีสสุข คือ ความสุขที่ไม่ต้องพึ่งพาสังการเสพสิ่งภายนอก จึงเป็นอิสระจากการเสพ เสพความสุขได้อย่างรู้เท่าทันในความไม่แน่นอนและไม่เป็นทุกข์ แบ่งเป็น 2 ระดับย่อย ดังนี้

2.1) สุขขั้นต่อนิรามิส คือ ความสุขที่ตอบสนองความต้องการที่เป็นกุศล เป็นไปในทางที่ ดีงาม มีคุณธรรม เรียกสั้นๆ ว่า ความสุขขั้นฉันท์ เช่น สุขจากการได้อยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติ สุขจากความสัมพันธ์กับ เพื่อนมนุษย์ด้วยความเมตตา สุขจากการค้นคว้าแสวงหาความรู้ และสุขจากภาวะจิตกุศล ซึ่งเป็นระดับความสุขที่ คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

2.2) สุขขั้นเป็นนิรามิส คือ ความสุขที่เป็นอิสระจากสิ่งภายนอกโดยสิ้นเชิง ไม่ขึ้นอยู่กับ ความต้องการใดๆ มีปัญญาแจ่มแจ้งจนสามารถทำให้จิตหลุดพ้นเป็นอิสระ

ผู้วิจัยนำการแบ่งความสุขในระดับสามีสสุขและสุขขั้นต่อนิรามิสมาจัดเป็นความสุขทางพุทธศาสนา 4 ระดับ เนื่องจากเป็นระดับความสุขที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ โดยแบ่งระดับความสุขเป็นดังนี้

1) ความสุขจากการเสพ คือ สามีสสุข เป็นความสุขจากการเสพหรือบริโภควัตถุ

2) ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน คือ สุขขั้นต่อนิรามิสที่รวมการอยู่ร่วมกับบุคคลรอบข้างและธรรมชาติ

3) ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงามสร้างสรรค์ คือ สุขขั้นต่อนิรามิสที่เป็นการค้นคว้าแสวงหาความรู้ มีความสุขจากการได้ทำในสิ่งที่รัก ริเริ่มทำในสิ่งที่ดีและพัฒนาตนเอง

4) ความสุขจากภาวะจิตกุศล คือ สุขขั้นต่อนิรามิสที่เป็นการมีศรัทธา มีปิตินในการทำบุญกุศล มีปัญญา มองสิ่งทั้งหลายด้วยความเข้าใจในธรรมชาติของสิ่งนั้นๆ

โดยการวัดความสุขทางพุทธศาสนานั้นสามารถวัดได้จากการพัฒนาความต้องการ ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (2557)ได้นำหลักไตรสิกขามาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอันประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา โดยศีลเป็นการฝึกอบรมความประพฤติทางกาย วาจาให้มีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์ สมาธิเป็นการฝึกอบรมทางจิต สร้างเสริมคุณภาพจิต ปลุกฝังคุณธรรมในจิตใจ โดยมีสมาธิเป็นที่ตั้ง และปัญญาเป็นการฝึกอบรมทางปัญญาด้วยการรู้จักหาความรู้ คิดพิจารณา ทดลองตรวจสอบเพื่อทำให้เกิดความรู้แจ้งในความเป็นจริงตามธรรมชาติ จนสามารถมีจิตใจที่หลุดพ้นเป็นอิสระจากสิ่งภายนอกโดยสมบูรณ์ซึ่งการวัดความสุขทางพุทธศาสนาจะพิจารณาพฤติกรรม (ศีล) ความรู้สึก (สมาธิ) และความคิด (ปัญญา) ร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม

จากการศึกษาเครื่องมือวัดความสุขพบว่า มีเครื่องมือที่ใช้วัดความสุขในวัยรุ่นทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับความสุขทางพุทธศาสนาพบว่ามีงานที่พัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนา ดังนั้นมาตรวัดความสุขของนิสิตนักศึกษาในบริบทพุทธธรรมของชุดิมภาพค์วรินทร์ (2544)วัดความสุขในนิสิตนักศึกษาต้งนี้วัดความสุขคนไทยฉบับสั้น 15 ข้อ (TMHI-15) ของกรมสุขภาพจิตวัดความสุขในบุคคลทั่วไป ไม่ได้ระบุวัย

เช่นเดียวกับเครื่องมือวัดสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธสำหรับคนไทยของชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์ พระครุฑิตคุณวโร และอรุณี วชิราพรทิพย์ (2551)

นิยามปฏิบัติการ

ความสุขทางพุทธศาสนา หมายถึง สภาวะของกายและใจที่เป็นอิสระจากการบีบคั้น อันเป็นผลจากการที่บุคคลดำเนินชีวิตตามหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิและปัญญา ดังนี้

ศีล หมายถึง การประพฤติทางกาย วาจาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม โดยเป็นไปอย่างเกื้อกูลและไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

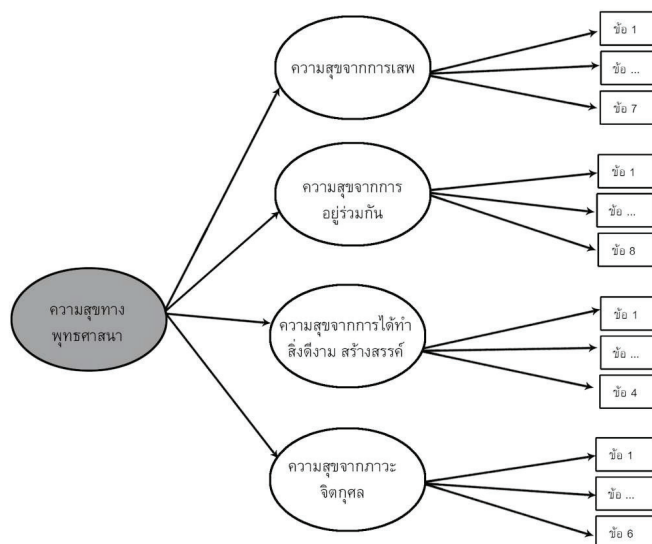
สมาธิ หมายถึง การมีจิตเป็นกุศล ประกอบด้วยการมีจิตที่มีคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา การมีจิตที่มีสมรรถภาพ เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความมีสติมีสมาธิและการมีสุขภาพจิตที่ดี เช่น ความอึดใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส

ปัญญา หมายถึง การรู้ตรงตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งปวง การรู้จักนำเอาความรู้มาคิดแก้ปัญหา คิดที่จะทำสิ่งต่างๆ ในทางที่เกื้อกูลสร้างสรรค์

โดยสามารถแบ่งความสุขทางพุทธศาสนาออกได้เป็น 4 ระดับ ตามความประณีตของความสุขได้ดังนี้

1. ความสุขจากการเสพ หมายถึง ความสุขที่ได้จากการรู้จักเสพสิ่งต่างๆ เช่น บั๊จจัย 4 สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ผ่านทางตา หู จมูก ลิ้นและร่างกายด้วยจิตที่เป็นกุศล อย่างรู้เท่าทันโทษและประโยชน์
2. ความสุขจากการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล หมายถึง ความสุขที่ได้จากการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น สรรพสัตว์และธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเราอย่างพึ่งพาอาศัย ด้วยจิตที่เป็นกุศลและประกอบด้วยปัญญา
3. ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์ หมายถึง ความสุขที่ได้จากการสนองความอยากในทางที่ดีงาม ได้แก่ การใฝ่รู้ การริเริ่มทำสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ตามสภาวะของสิ่งนั้นๆ ด้วยจิตที่เป็นกุศลและประกอบด้วยปัญญา
4. ความสุขจากภาวะจิตกุศล หมายถึง ความสุขที่ได้จากการพัฒนาจิตใจให้เจริญออกงามในคุณธรรม ความดีงาม มีจิตใจที่สงบ มีสมาธิด้วยการทำสมาธิ เจริญสติและรู้เท่าทัน รู้จักคิดพิจารณาความเป็นจริงตามธรรมชาติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

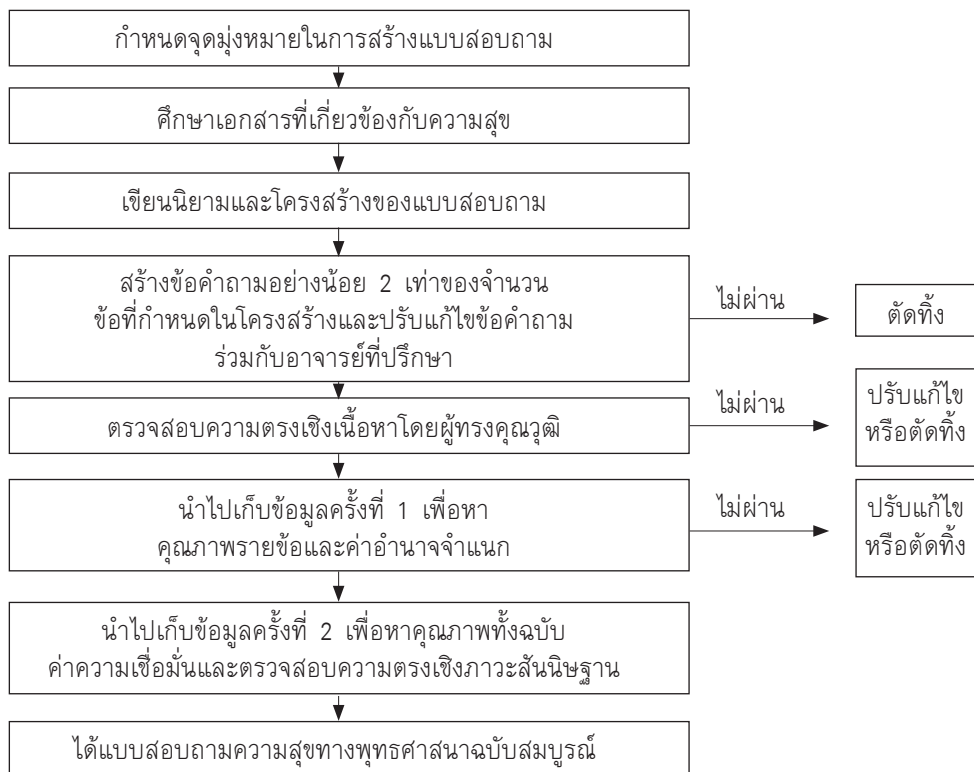
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสหศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 93,051 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสหศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 503 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อจำนวน 119คน 2) กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพทั้งฉบับจำนวน 384คน มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม มีห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ผู้วิจัยพิจารณาจาก 2 เกณฑ์ คือ 1) ในการวิเคราะห์หองศ์ประกอบตามทีนงลักษณะ วิรัชชัย (2555, น. 71) กล่าวว่า ควรมีกกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 100 คนและควรมีอย่างน้อย 5-10 คนต่อหนึ่งตัวบ่งชี้ ในงานวิจัยนี้กำหนดไว้ 17-32 ตัวบ่งชี้ ดังนั้นจึงควรมีกกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย170-320 คน 2) ตารางเครสซี่และมอแกน (พิสณ พองศรี, 2557, น. 96) ซึ่งกำหนดว่าควรมีกจำนวนกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยจำนวน 384 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนในการพัฒนาแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา

จากภาพที่ 2 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเขียนโครงสร้างและนิยาม โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นสถานการณ์ปลายเปิด ในขั้นแรกผู้วิจัยสร้างข้อคำถามขึ้นมาทั้งหมด 102 ข้อ จากนั้นทำการคัดเลือกข้อคำถามร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาจนเหลือข้อคำถามจำนวน 79 ข้อเพื่อนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยาพัฒนาการ ด้านพุทธศาสนาและด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาตามนิยาม ได้คัดเลือกความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.4 - 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้ไขและคัดเลือกข้อคำถามจำนวน 49 ข้อ เพื่อนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 5 คน และทำการสอบถามถึงโอกาสในการประสบกับสถานการณ์ต่างๆ การใช้ภาษา ระยะเวลาที่ใช้ในการทำแล้วจึงนำคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไขและคัดเลือกข้อคำถามจนเหลือจำนวน 47 ข้อ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำไปวิเคราะห์คุณภาพรายข้อโดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected Item-Total Correlation: CITC) และค่าสถิติทีแบบเป็นอิสระจากกัน (Independent sample t-test) โดยใช้เทคนิค 25% ในการแบ่งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ซึ่งผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (CITC) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หรือมีค่าสถิติที (t-test) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยข้อคำถามจะต้องครอบคลุมนิยามและโครงสร้างของแบบสอบถามทำให้คัดเลือกข้อคำถามได้จำนวน 29 ข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำไปวิเคราะห์หาคุณภาพทั้งฉบับโดยการหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) แล้วทำการคัดเลือกข้อคำถามครั้งสุดท้าย จนได้ข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ เพื่อนำไปทำการวิเคราะห์ความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (Construct Validity) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) จึงได้เป็นเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาฉบับสมบูรณ์

ตัวอย่างของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา

สถานการณ์ 00 ในขณะที่นักเรียนเรียนหนังสืออยู่ ปรากฏว่าโทรศัพท์มือถือมีไลน์เข้ามา

นักเรียนจะอย่างไรกับโทรศัพท์
 ทำให้นักเรียนถึงทำเช่นนั้น
 ภายหลังจากที่ทำเช่นนั้นนักเรียนรู้สึกอย่างไร

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา เป็นการพิจารณาให้คะแนนจากภาพรวมของคำตอบทั้งด้านของพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึกของนักเรียนที่ได้ตอบสนองต่อสถานการณ์ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

ได้ 3 คะแนน เมื่อคำตอบมีความสอดคล้องกันทั้งด้านพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึกอย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจในการกระทำ ความคิดและความรู้สึกของตนเองตามความเป็นจริงของธรรมชาติที่สะท้อนถึงการมีปัญญาที่ทำให้เกิดเป็นความสุขในระยะยาวได้

ได้ 2 คะแนน เมื่อคำตอบมีความสอดคล้องกันทั้งด้านพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึกอย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจในการกระทำ ความคิดและความรู้สึกของตนเองตามความเป็นจริงของธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาที่นำไปสู่การมีความสุขในระยะยาวได้

ได้ 1 คะแนน เมื่อคำตอบมีความสอดคล้องกันทั้งด้านพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึกอย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจในการกระทำ ความคิดและความรู้สึกของตนเอง แต่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาและความสุขในระยะยาว

ได้ 0 คะแนน เมื่อคำตอบเป็นไปในทางที่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกันทั้งด้านพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึก ที่เป็นไปในทางอกุศลที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่มีการคิดพิจารณา ไม่เข้าใจในความเป็นจริงของธรรมชาติ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาและความสุขในระยะยาว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ใน การเก็บข้อมูลพร้อมด้วยหนังสือขออนุญาตจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ยื่นต่อผู้อำนวยการโรงเรียนหลังจากนั้นได้เข้าพบกับ อาจารย์แนะแนวเพื่อพูดคุยถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลและนัดหมายวันเวลาที่เก็บข้อมูล

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การหาค่าอำนาจจำแนก โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected Item-Total Correlation: CITC) และค่าสถิติที (t-test) โดยใช้เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ในการแบ่งกลุ่มสูงกลุ่มต่ำ การหาค่าความเชื่อมั่น โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และการตรวจสอบความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 47.1 เพศหญิงร้อยละ 52.9 มีอายุตั้งแต่ 15 ถึง 19 ปี โดยพบว่าส่วนใหญ่มีอายุ 16 และ 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 37 และ 35.7 กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 41.1

ส่วนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนา

จากการศึกษาและพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนา ทำให้ได้แบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาจำนวน 25 ข้อ มีโครงสร้างและลักษณะของแบบสอบถามตามตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 โครงสร้างของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาจำนวน 25 ข้อ

โครงสร้างของแบบสอบถาม	จำนวนข้อที่คาดหวัง ในแบบสอบถามจริง	จำนวนข้อที่คัดเลือก	
		จำนวนข้อ	ข้อที่
ระดับที่ 1 ความสุขจากการเสพ			
- ตา	1-2	1	1
- หู	1-2	1	2
- จมูก	1-2	1	3
- ลิ้น	1-2	1	4
- ร่างกาย	1-2	2	5, 6
- การใช้ประสาทสัมผัสโดยรวม	1-2	1	7
รวม	6-12	7	
ระดับที่ 2 ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน			
- ครอบครัวและคุณครู	1-2	2	8, 11
- เพื่อน	1-2	2	9, 10
- บุคคลอื่น	1-2	1	12

ตารางที่ 1 โครงสร้างของแบบสอบถามความสุจริตทางพุทธศาสนาจำนวน 25 ข้อ(ต่อ)

โครงสร้างของแบบสอบถาม	จำนวนข้อที่คาดหวัง ในแบบสอบถามจริง	จำนวนข้อที่คัดเลือก	
		จำนวนข้อ	ข้อที่
- ลัทธิ	1-2	1	13
- ธรรมชาติ	1-2	2	14, 15
รวม	5-10	8	
ระดับที่ 3 ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์	1-2	2	16, 17
- พัฒนาตนเอง	1-2	2	18, 19
- ริเริ่มทำสิ่งที่ดี	2-4	4	
รวม			
ระดับที่ 4 ความสุขจากภาวะจิตกุศล	4-6	6	20, 21, 22,
รวม	4-6	6	23, 24, 25
รวมทั้งฉบับ	17-32	25 ข้อ	

ตารางที่ 2 แบบสอบถามความสุจริตทางพุทธศาสนา 25 ข้อ

ข้อ	ด้าน	สถานการณ์
1	ตา	ในขณะที่นักเรียนเรียนหนังสืออยู่ ปรากฏว่าโทรศัพท์มือถือของนักเรียนมีข้อความไลน์เข้ามา
2	หู	นักเรียนตั้งใจแต่งตัวสวยหล่อไปร่วมงานแต่งงานระหว่างงานดำเนินไปอยู่นั้นนักเรียนได้ยินคนที่นั่งอยู่โต๊ะข้างๆ กำลังพูดตำหนิการแต่งตัวของนักเรียนอยู่
3	จมูก	น้ำยาซักผ้ากลิ่นหอมที่นักเรียนชอบใช้อยู่เป็นประจำ บังเอิญหมดขึ้นมา เหลือแต่ผงซักฟอกที่ไม่มีกลิ่นหอมที่ซักผ้าได้สะอาดเหมือนกัน
4	ลิ้น	นักเรียนไปเดินในงานแสดงสินค้า มีบูธแจกเครื่องดื่มทั้งที่มีแอลกอฮอล์และไม่มีแอลกอฮอล์ให้ดื่มฟรีได้
5	ร่างกาย	รองเท้ากีฬาแฟชั่นยี่ห้อหนึ่งใส่สบายเท้ามาก ผิวสัมผัสดีด้านในนุ่มและยังช่วยลดปัญหาเท้าได้อีกด้วย แต่รองเท้ายี่ห้อนี้มีราคาสูงเกินกว่าที่นักเรียนจะสามารถซื้อได้ด้วยตนเอง
6	ร่างกาย	สมมติว่านักเรียนมีแฟน วันหนึ่งแฟนของนักเรียนเดินเข้ามาโอบกอดนักเรียน
7	סף	คอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ที่นักเรียนรอคอยจะออกขายพ่วงนี้ สเปคเครื่องดีมาก มีลูกเล่นใหม่ที่นักเรียนอยากได้ และราคาไม่แพงมากนักนักเรียนสามารถซื้อได้เอง แต่นักเรียนเพิ่งเปลี่ยนคอมพิวเตอร์ไปเมื่อปีที่แล้วและยังใช้งานได้ดีอยู่
8	סף	วันนี้คุณแม่ไม่สบาย คุณแม่จึงวานให้นักเรียนช่วยทำงานบ้านแทนคุณแม่
9	ครอบครัว คุณครู	นักเรียนกับเพื่อนของนักเรียนไปสอบชิงทุนนักเรียนแลกเปลี่ยน ผลสอบออกมาปรากฏว่า เพื่อนสอบผ่าน นักเรียนสอบไม่ผ่าน
10	เพื่อน	ห้องของนักเรียนสอบย่อยคณิตศาสตร์ก่อนห้องอื่น หลังสอบเสร็จเพื่อนต่างห้องมาขอให้ช่วยบอกคำตอบหน่อย

ตารางที่ 2 แบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา 25 ข้อ(ต่อ)

ข้อ	ด้าน	สถานการณ์
11	ครอบครัว คุณครู	ตอนเลิกเรียนนักเรียนพบคุณครูสอนวิชาเกษตร กำลังมองหาคนมาช่วยขนต้นไม้ที่อยู่เต็มหลังรถ เพื่อเอาไปเก็บไว้ในโรงเพาะชำต้นไม้
12	บุคคลอื่น	นักเรียนเข้าไปทานอาหารในร้านอาหารแห่งหนึ่ง นักเรียนกำลังดูเมนูเพื่อเลือกสั่งอาหาร เจ้าของร้านเดินมาถามนักเรียนว่าจะทานอะไรด้วยน้ำเสียงที่ไม่น่าฟัง และทำท่าทางเร่งให้นักเรียนสั่งอาหารไวไว
13	สัตว์	เมื่อนักเรียนเห็นยุงกำลังเกาะอยู่ที่ขาของนักเรียน
14	ธรรมชาติ	นักเรียนไปเที่ยวอัมพวาในวันหยุด คนไปเที่ยวมีเยอะมาก นักเรียนซื้อขนมและของกินมากมาย เมื่อเดินจนเหนื่อยจึงแวะนั่งริมน้ำเพื่อทานของที่ซื้อมา พอทานเสร็จนักเรียนจะเอาขยะไปทิ้ง แต่ที่ใกล้ๆ นี้ไม่มีถังขยะเลย
15	ธรรมชาติ	นักเรียนไปดำน้ำที่เกาะแห่งหนึ่ง ทะเลสวยใสมาก มองเห็นสัตว์ทะเลมากมาย ที่ใกล้ที่พาไปดำน้ำบอกว่าห้ามเอามือไปจับสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล ให้ดูและเก็บภาพไว้ในความทรงจำก็พอ แต่เมื่อดำน้ำลงไป มีคนหยิบ ปะการังต้นเล็กๆ ขึ้นมา เขาบอกว่าให้นักเรียนลองจับดู เพราะไม่ได้หาจับกันได้ออๆ นะ
16	พัฒนาตน	นักเรียนมีความใฝ่ฝันอยากจะเป็นนักกีฬาทีมชาติ เมื่อลัปดาห์ที่ผ่านมา นักเรียนได้เข้าร่วมการแข่งขันกีฬา ในระดับโรงเรียน แต่นักเรียนทำผลงานได้ไม่ดีนัก
17	พัฒนาตน	วันนี้มีเรียนวิชาที่นักเรียนไม่ชอบ และไม่ได้เป็นวิชาที่ใช้ในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย
18	ริเริ่ม	นักเรียนเดินอยู่บนทางเท้า แล้วเห็นก้นบุหรี่ที่ติดไฟถูกทิ้งอยู่ใกล้กับกองใบไม้แห้ง
19	ริเริ่ม	นักเรียนกำลังเดินกลับบ้าน มองไปเห็นกระถางต้นไม้บนกำแพงโรงเรียนเอียง คล้ายจะล้มลงมาที่ทางเดิน
20	จิตกุศล	นักเรียนหยิบโทรศัพท์มือถือขึ้นมาเล่นในขณะที่กำลังทานอาหารร่วมกับครอบครัว จึงถูกคุณพ่อดุ ว่าเล่น โทรศัพท์มือถือมากเกินไป เล่นไม่รู้จักเวลาและกาลเทศะ
21	จิตกุศล	คุณน้าเอาหนังสือ สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ของหลวงพ่ोजรัญ ฐิตธัมโม มาแนะนำให้นักเรียนอ่าน คุณน้าบอกว่า เป็นเรื่องที่น่าสนใจและได้ความรู้ด้วย
22	จิตกุศล	คุณครูให้นักเรียนนั่งหลับตาเพื่อทำจิตใจให้สงบ มีสมาธิเป็นเวลา 10 นาที ก่อนที่จะเริ่มการเรียนการสอน
23	จิตกุศล	นักเรียนไปสอบตรงที่มหาวิทยาลัยชื่อดังแห่งหนึ่งที่นักเรียนใฝ่ฝันว่าจะต้องเข้าเรียนที่นี่ให้ได้ นักเรียนเตรียมตัว สำหรับการสอบครั้งนี้เป็นอย่างดีและตั้งใจทำข้อสอบมาก แต่เมื่อผลออกมา นักเรียนกลับสอบไม่ติด
24	จิตกุศล	คุณพ่อคุณแม่ของนักเรียนมีความจำเป็นต้องย้ายที่ทำงานจากกรุงเทพฯ ไปประจำที่ต่างจังหวัด ซึ่งนักเรียน จะต้องย้ายตามครอบครัวไปด้วย
25	จิตกุศล	เจ้าปีเตอร์เป็นสัตว์เลี้ยงที่นักเรียนรักมาก ผูกพันกันมาตั้งแต่เด็กๆ เจ้าปีเตอร์อายุมากแล้ว เกิดไม่สบายหนักขึ้นมา นักเรียนได้พาเจ้าปีเตอร์ไปรักษาอย่างเต็มที่ แต่สุดท้ายเจ้าปีเตอร์ก็เสียชีวิตลง

ผลของการวิเคราะห์คุณภาพแบบสอบถามความสุจริตทางพุทธศาสนา 25 ข้อ เป็นดังนี้

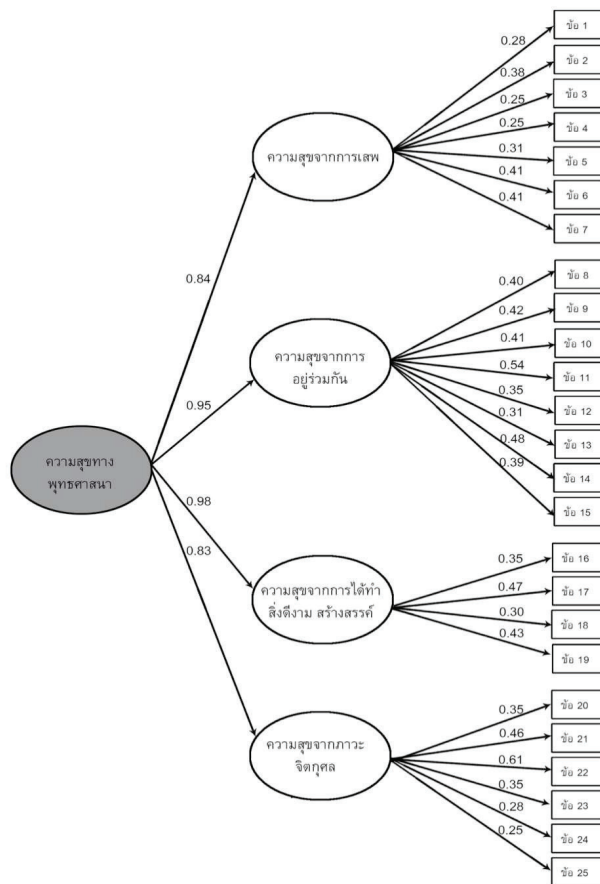
1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.4 - 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข้อคำถามเอาไว้จำนวน 25 ข้อ ซึ่งมี 1 ข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ข้อ 4 ผู้วิจัยยังคัดเลือกข้อนี้เอาไว้เพราะเป็นความสุจริตจากการเสกผ่านลั่นที่ได้คะแนน IOC มากที่สุดเพื่อคงความสมบูรณ์ของแบบสอบถามตามโครงสร้างและนิยามที่กำหนดไว้

2. ค่าอำนาจจำแนก (CITC) และค่าความเชื่อมั่น เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับที่ 1 ความสุจริตจากการเสกมีค่า CITC เท่ากับ .174 - .402 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .465 ระดับที่ 2 ความสุจริตจากการอยู่ร่วมกันมีค่า CITC เท่ากับ .115 - .410 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .617 ระดับที่ 3 ความสุจริตจากการได้ทำสิ่งดีงามสร้างสรรคมีค่า CITC เท่ากับ .235 - .513 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .417 และระดับที่ 4 ความสุจริตจากภาวะจิตกุศลมีค่า CITC เท่ากับ .219 - .513 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .529 และเมื่อพิจารณาค่าสถิติที่ พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .772

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองก่อนทำการวิเคราะห์องค์ประกอบผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้สถิติทดสอบของบาร์ทเลท (Bartlett's test of Sphericity) พบว่า มีค่าเท่ากับ 1276.582 ($df = 435$, $p = .000$) ส่วนค่าดัชนีไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin of sampling adequacy - KMO) พบว่า มีค่าเท่ากับ .796 แสดงว่าข้อคำถามทั้ง 25 ข้อ มีความสัมพันธ์กันมากเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับดีจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งได้ผลเป็นดังตารางที่ 3 และภาพที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความสุจริตทางพุทธศาสนา

องค์ประกอบ	ข้อ ที่	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	ค่า ความ เชื่อมั่น (R ²)	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ ประกอบ
		b (SE)	B			
ระดับที่ 1 ความสุจริตจากการเสก B = 0.84 b (SE) = 0.844 (0.195) R ² = 0.713	1	0.323 (-)	0.276	-	0.076	0.086
	2	0.326 (0.089)	0.378	3.670	0.143	0.171
	3	0.245 (0.081)	0.250	3.021	0.062	0.091
	4	0.280 (0.092)	0.251	3.031	0.063	0.081
	5	0.327 (0.096)	0.313	3.395	0.098	0.112
	6	0.454 (0.120)	0.408	3.769	0.166	0.148
	7	0.450 (0.119)	0.414	3.787	0.171	0.154
ระดับที่ 2 ความสุจริตจากการอยู่ร่วมกัน B = 0.95 b (SE) = 0.946 (0.195) R ² = 0.896	8	0.301 (-)	0.405	-	0.164	0.178
	9	0.377 (0.071)	0.415	5.309	0.172	0.133
	10	0.481 (0.091)	0.409	5.261	0.167	0.100
	11	0.546 (0.091)	0.537	6.020	0.288	0.179
	12	0.335 (0.070)	0.349	4.785	0.122	0.100
	13	0.319 (0.072)	0.314	4.458	0.099	0.083
	14	0.390 (0.068)	0.479	5.719	0.229	0.184
	15	0.397 (0.079)	0.381	5.050	0.145	0.103

ภาพที่ 3 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความสุขทางพุทธศาสนา

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 297.42 มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.11255 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 269 แสดงว่า ค่าไค-สแควร์แตกต่างศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.94 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.93 เมื่อ พิจารณาตามเกณฑ์ความสอดคล้องชี้ให้เห็นว่า โมเดลการวัดความสุขทางพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หมายความว่า โมเดลการวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่มีองค์ประกอบย่อยทั้ง 4 ระดับของความสุขทางพุทธศาสนา ได้แก่ ความสุขระดับที่ 1 ความสุขจากการเสพ ระดับที่ 2 ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน ระดับที่ 3 ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์และระดับที่ 4 ความสุขจากภาวะจิตกุศล สามารถอธิบายความสุขทางพุทธศาสนาได้โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) เป็นบวกทั้งหมด ซึ่งมีขนาดตั้งแต่ 0.83 - 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยองค์ประกอบที่มีค่ามากที่สุดคือ ระดับที่ 3 ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์ มีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.98 มีค่าความเชื่อมั่น (R^2) 0.71 รองลงมา คือ ระดับที่ 2 ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.95 รองลงมา คือ ระดับที่ 1 ความสุขจากการเสพ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.84 และองค์ประกอบที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ระดับที่ 4 ความสุขจากภาวะจิตกุศล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.83

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดตามลำดับขั้นตอนที่ได้กล่าวไว้แล้ว ทำให้ได้เครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาเป็นแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามสถานการณ์ปลายเปิดจำนวน 25 ข้อ ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพรายข้อและทั้งฉบับ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาทั้งฉบับ (จำนวน 25 ข้อ) พบว่ามีค่าเท่ากับ .772 ถือว่าอยู่ในระดับที่รับได้สำหรับคะแนนรวมทั้งฉบับ แต่คะแนนรายด้านนั้นยังมีความเชื่อมั่นต่ำ ดังนั้นการที่จะนำคะแนนรายด้านไปใช้ควรมีความระมัดระวัง เนื่องจากข้อคำถามในแต่ละด้านมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการเพิ่มจำนวนข้อคำถามให้มากขึ้น ดังที่อรพินท์ ชูชม (2545, น. 323-327) กล่าวว่า จำนวนข้อที่น้อยเกินไปเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อค่าความเชื่อมั่น

2. ความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (Construct Validity) ของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา จากการพิจารณาหลักฐานการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) พบว่าโมเดลสมมติฐานของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์คือโมเดลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีองค์ประกอบ 4 ระดับ ได้แก่ ความสุขระดับที่ 1 ความสุขจากการเสพ ระดับที่ 2 ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน ระดับที่ 3 ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงามสร้างสรรค์และระดับที่ 4 ความสุขจากภาวะจิตกุศลนั้นสามารถอธิบายความสุขทางพุทธศาสนาได้ ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.83 - 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยระดับที่ 3 และระดับที่ 2 มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานใกล้เคียงกันคือ 0.98 และ 0.95 รองลงมา คือ ระดับที่ 1 และระดับที่ 4 มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานใกล้เคียงกัน คือ 0.84 และ 0.83 จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่าความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงามสร้างสรรค์และความสุขจากการอยู่ร่วมกันมีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด น่าจะเป็นเพราะธรรมชาติของวัยรุ่น เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน รวมไปถึงการเรียนรู้ที่จะเข้าสังคม ได้แสดงบทบาทในการรับผิดชอบสังคม ร่วมทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่อชุมชนและสังคม ได้มีส่วนร่วมในการทำงานของผู้ใหญ่ (ประณต เค้าฉิม, 2549, น.172-174) ซึ่งเป็นพัฒนาการทางสังคมที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีความสุขทางพุทธศาสนาของวัยรุ่นมากที่สุด ดังนั้นความสุขระดับที่ 2 และ 3 จึงเป็นตัวแทนในการวัดความสุขของวัยรุ่นที่สำคัญ

3. การพิจารณาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ด้วย 2 วิธี คือ การหาค่า CITC และค่าสถิติที่พบว่า การเลือกเกณฑ์ในการพิจารณาค่าอำนาจจำแนกที่แตกต่างกันนั้น ให้ผลที่แตกต่างกันและส่งผลต่อการคัดเลือกข้อคำถามด้วย และการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลก็ส่งผลทำให้ค่าอำนาจจำแนกเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน

4. การพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 67 ข้อ (จาก 79 ข้อ) ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเอาไว้จำนวน 46 ข้อ และผู้วิจัยยังได้คัดเลือกข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 ข้อ เพื่อให้ได้ข้อคำถามครบสมบูรณ์ตามนิยามและโครงสร้าง นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันอยู่ในหลายข้อสะท้อนให้เห็นถึงการตีความหมายของการวัดความสุขทางพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน จึงทำให้ค่า IOC ไม่เป็นเอกฉันท์ทั้งนี้อาจเป็นเพราะธรรมชาติของตัวแปรความสุขทางพุทธศาสนาที่มีความลุ่มลึกและซับซ้อน จึงทำให้ตีความหมายและทำความเข้าใจได้ยาก นอกจากนี้ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยคิดว่าควรเลือกให้มีผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธศาสนาเพิ่มมากกว่านี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. เนื่องจากแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนามีลักษณะเป็นการเขียนตอบสถานการณ์ปลายเปิด ซึ่งนักเรียนต้องเขียนอธิบายความคิด ความรู้สึกและการกระทำต่อสถานการณ์ต่างๆ ผู้ที่นำแบบสอบถามไปใช้จึงควรระวังเรื่องความพร้อมและความตั้งใจเขียนตอบของนักเรียน ดังนี้

1.1 ควรกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม และสร้างบรรยากาศให้นักเรียนรู้สึกไม่เร่งรีบ เพื่อให้สามารถคิดวิเคราะห์ และเขียนคำตอบได้อย่างสบายใจ

1.2 ควรเน้นย้ำคำชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจชัดเจนให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ให้เข้าใจ และเขียนอธิบายคำตอบจากความเป็นจริงซึ่งไม่มีผิดหรือถูก นักเรียนสามารถเขียนตอบได้อย่างอิสระและตรงไปตรงมา

1.3 ควรเน้นย้ำในเรื่องของลายมือ การเขียนตอบคำถามให้ครบทุกข้อ ทุกหน้า เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลที่ตี ครอบคลุมและตรงตามความเป็นจริงได้มากที่สุด

2. ในการตรวจให้คะแนน ถ้าได้นำแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนจำนวนมาก ควรทำการตรวจคำตอบทีละข้อ เพื่อผู้ตรวจจะได้เห็นแนวทางคำตอบของนักเรียนทั้งหมดและสามารถพิจารณาให้คะแนนได้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการเก็บข้อมูลนั้นอาจจะได้ข้อมูลที่น้อยหรือคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้ ดังนั้นอาจนำสถานการณ์ในแบบสอบถามไปสัมภาษณ์หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้เก็บข้อมูลได้มีประสิทธิภาพขึ้น

2. จากการทดลองเก็บข้อมูลกับนักเรียนจำนวน 5 คนก่อนการเก็บข้อมูลจริงนั้น ถือเป็นขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเครื่องมือเป็นอย่างมากในครั้งแรกที่ผู้วิจัยทำขั้นตอนนี้เพื่ออยากทราบถึงระยะเวลาที่ใช้ในการทำแบบสอบถามและตรวจสอบความเข้าใจในภาษาที่ใช้ แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเพิ่มเติมที่รับจากนักเรียน พบว่า สามารถนำความคิดเห็นไปใช้ในการพิจารณาคัดเลือกและปรับปรุงข้อคำถามได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาเครื่องมือ

3. การสร้างเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาในกลุ่มวัยผู้ใหญ่ เพื่อให้ได้คะแนนความสุขทางพุทธศาสนาที่ครอบคลุมมากขึ้น และได้ศึกษาองค์ประกอบหรือโครงสร้างของความสุขทางพุทธศาสนาได้ชัดเจนขึ้น

4. จากความซับซ้อนของตัวแปรความสุขทางพุทธศาสนา ทำให้งานวิจัยในครั้งต่อไปสามารถศึกษาความสุขทางพุทธศาสนาในแง่มุมอื่นๆ หรือศึกษาความสุขทางพุทธศาสนาในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยความสุขทางพุทธศาสนาอื่นๆ เพิ่มเติมได้อีก

บรรณานุกรม

- ชูติมา พงศ์วารินทร์. (2554). *ความสุขของนิสิตนักศึกษาในบริบทพุทธธรรม: การศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ และการพัฒนามาตรวัด*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทชั้นบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ชูฤทธิ์ เต็งไตรสรณ์, พระครุชิต คุณวโร และอรุณวิเชียรพรทิพย์. (2551). การพัฒนาแบบวัดสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 17(6), 1650-1661.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 2(1), 68-74.
- ประณต คำจิณม. (2549). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระครุชิต คุณวโร. (2551). คำสอนในพระพุทธศาสนากับการพัฒนาความสุข. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์อาคเนย์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2557). *พุทธธรรมฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสนุ พองศรี. (2557). *การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- องค์ดาโลลามะที่ 14 และโฮเวิร์ด ซี คัทเลอร์. (2549). *ศิลปะแห่งความสุข แปลจาก The Art of Happiness*. แปลโดย วัชรวิรรณ ชัยวรศิลป์. กรุงเทพฯ: อีเทอนัลอิงค์.
- อรพินทร์ ชูชม. (2545). *เอกสารคำสอนวิชาการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.